

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

30 päivänä maaliskuuta 2006 *

Asiassa T-367/03,

Yedaş Tarım ve Otomotiv Sanayi ve Ticaret AŞ, kotipaikka Ümraniye, Istanbul
(Turkki), edustajanaan asianajaja R. Sinner, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään M. Bishop ja D. Canga Fano,

ja

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Boudot ja X. Lewis, prosessi-
osoite Luxemburgissa,

vastaajina,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa on kyse vahingonkorvauskanteesta, jossa kantaja vaatii korvausta vahingosta, jonka väitetään aiheutuneen Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella ja sen lisäpöytäkirjoilla sekä tulliliiton viimeisen vaiheen aloittamisesta 22 päivänä joulukuuta 1995 tehdyllä EY–Turkki-assosiointineuvoston päätöksellä N:o 1/95 (EYVL 1996, L 35, s. 1) perustetun tulliliiton edellyttämien menettelytapojen soveltamisesta,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN
OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras sekä tuomarit F. Dehousse ja D. Šváby,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.9.2005 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat

- 1 Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisen assosiaatiosopimuksen (jäljempänä Ankaran sopimus) allekirjoittivat Ankarassa 12.9.1963 yhtäältä Turkin tasavalta ja toisaalta yhteisö ja sen jäsenvaltiot. Neuvosto teki 23.12.1963 päätöksen 64/732/ETY Ankaran sopimuksen tekemisestä (EYVL 1964, 217, s. 3685).

2 Kyseisen sopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Sopimuksen tarkoituksena on edistää sopimuspuolten välisten kaupallisten ja taloudellisten suhteiden jatkuvaa ja tasapainoista vahvistamista ottaen täysin huomioon tarpeen turvata Turkin talouden nopeutuva kehitys sekä Turkin kansan työllisyyden ja elinolojen kohentaminen.”

3 Ankaran sopimuksen 2 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Assosiaatio käsittää:

a) valmisteluvaiheen;

b) siirtymävaiheen;

c) viimeisen vaiheen.”

4 Mainitun sopimuksen 3 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Valmisteluvaiheessa Turkki vahvistaa yhteisön tuella talouttaan voidakseen täyttää velvoitteet, jotka sille siirtymävaiheen ja viimeisen vaiheen aikana kuuluvat.

Tämän valmisteluvaiheen ja erityisesti yhteisön tuen soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt määritellään sopimuksen liitteinä olevissa väliaikaisessa pöytäkirjassa ja rahoituspöytäkirjassa.”

- 5 Ankaran sopimuksen 5 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Viimeinen vaihe perustuu tulliliittoon ja se merkitsee sopimuspuolten välisen talouspolitiikkaa koskevan yhteistyön vahvistamista.”

- 6 Saman sopimuksen 6 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Varmistaakseen assosiaatiojärjestelmän soveltamisen ja asteittaisen kehittämisen sopimuspuolet kokoontuvat assosiaationeuvostossa, joka toimii sille tällä sopimuksella annettujen toimivaltuuksien rajoissa.”

- 7 Lopuksi Ankaran sopimuksen 30 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Pöytäkirjat, jotka sopimuspuolet ovat sopineet ottavansa tämän sopimuksen liitteeksi, ovat erottamaton osa sopimusta.”

- 8 Ankaran sopimuksen liitteenä on muun muassa pöytäkirja N:o 2, jonka otsikkona on ”Rahoituspöytäkirja” ja jonka tarkoituksena on määrätä rahoitusmenetelmistä Turkin talouden nopeutuvan kehityksen edistämiseksi.

- 9 Lisäpöytäkirja (jäljempänä vuoden 1970 lisäpöytäkirja) ja toinen rahoituspöytäkirja (EYVL 1972, L 293, s. 4), jotka otettiin Ankaran sopimuksen liitteeksi, allekirjoitettiin 23.11.1970. Kyseiset pöytäkirjat tulivat voimaan 1.1.1973. Kolmas rahoituspöytäkirja allekirjoitettiin 12.5.1977 (EYVL 1979, L 67, s. 14).
- 10 EY–Turkki-assosiaationeuvosto teki 22.12.1995 tulliliiton viimeisen vaiheen aloittamista koskevan päätöksen N:o 1/95 (EYVL 1996, L 35, s. 1). Tällä päätöksellä perustettiin yhteisön ja Turkin välinen, lähtökohtaisesti muita kuin maataloustuotteita koskeva tavaroiden tulliliitto. Päätöksessä määrätään tullien ja vaikutukseltaan vastaavien maksujen sekä määrällisten rajoitusten ja vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden poistamisesta.
- 11 Yedaş Tarım ve Otomotiv Sanayi ve Ticaret AŞ -niminen yhtiö (jäljempänä Yedaş Tarım) on Turkin lain mukaan perustettu oikeushenkilö. Sen toiminta käsittää kuulalaakereiden maahantuonnin ja valmistuksen sekä erityisesti maatalouskoneisiin kiinnitettävänä ja autoteollisuudessa käytettävänä osina koteloiden ja hihnojen maahantuonnin.

Asian käsittelyn vaiheet

- 12 Kantaja on nostanut nyt käsiteltävänä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 2.12.2003 saapuneella kannekirjelmällä.

- 13 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 19.3.2004 ja 26.3.2004 saapuneilla erillisillä asiakirjoilla komissio ja neuvosto ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 114 artiklan nojalla esittäneet oikeudenkäyntiväitteitä tätä kannetta vastaan. Kantaja on jättänyt huomautuksensa 17.5.2004. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 19.1.2005 antamalla määräyksellä nämä väitteet on siirretty käsiteltäviksi pääasian yhteydessä ja määrätty, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.
- 14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (viides jaosto) katsoi työjärjestyksensä 47 artiklan 1 kohdan nojalla, ettei toinen kirjelmien vaihto ollut tarpeen.
- 15 Esittelevän tuomarin esityksestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (viides jaosto) päätti aloittaa suullisen käsittelyn.
- 16 Kantaja pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 18.7.2005 saapuneella kirjeellä asiantuntijan määräämistä tarvittaessa.
- 17 Suullisessa käsittelyssä 8.9.2005 kuultiin asianosaisten suulliset lausumat ja heidän vastauksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin. Vastaajat esittivät tässä tilaisuudessa huomautuksensa asiantuntijalausuntoa koskevasta vaatimuksesta.

Asianosaisten vaatimukset

- 18 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– velvoittaa vastaajat korvaamaan aiheutuneen vahingon

- velvoittaa vastaajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

19 Neuvosto ja komissio vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

- hylkää kanteen

- velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

Asianosaisten lausumat

20 Kantaja väittää, että sille aiheutuneet tappiot johtuvat siitä tavasta, jolla yhteisö on pannut täytäntöön päätöksellä N:o 1/95 perustetun tulliliiton. Kantaja moittii yhteisöä ensinnäkin rahoitustuen maksamatta jättämisestä, joka johtuu sen mielestä Kreikan vastustuksesta. Se täsmentää tältä osin, että yhteisön vastuun on katsottava syntyvän, koska se ei ole haastanut Kreikkaa oikeuteen tämän menettelyn johdosta. Toiseksi kantaja kyseenalaistaa niiden sopimusten vaikutukset, jotka yhteisö on tehnyt kolmansien maiden kanssa. Kantaja väittää myös, että komissio pidättyi toteuttamasta toimielinten toimintaan liittyviä tiettyjä toimenpiteitä. Erityisesti on todettava, että Turkin tasavalta jätettiin yhteistä kauppapolitiikkaa koskevien keskusteluiden ulkopuolelle muun muassa tulliliittoon välittömästi liittyvillä aloilla.

Turkin viranomaiset eivät esimerkiksi voineet osallistua EY 133 artiklan nojalla perustettuun erityiskomiteaan. Se väittää lopuksi, että komissio ei ole antanut tarvittavia neuvoja Turkin tasavallalle eikä ole tulliliiton yhteydessä vastustanut menettelytapoja, jotka ovat vastoin terveen kilpailun kehittämistä.

- 21 Lisäksi suullisessa käsittelyssä kantaja ilmoitti, ettei se väitä, että vahinkoa aiheuttanut teko olisi ollut päätöksen N:o 1/95 tekeminen tai jonkin muun toimielinten toimen antaminen tai tekeminen vaan tapa, jolla vastaajat panivat täytäntöön kyseisen päätöksen. Kantaja on lisäksi täsmentänyt, että vahinkoa aiheuttaneessa teossa on kyse vastaajien laiminlyönnistä toimia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on merkinnyt tämän suullisen käsittelyn pöytäkirjaan.
- 22 Kantaja perustaa edellä mainittujen menettelyjen virheellisyyden Ankaran sopimuksen 2 artiklan 1 kohtaan, 3 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen alakohtaan ja 6 artiklaan. Se vetoaa myös sopimuksen liitteenä olevaan rahoituspöytäkirjaan ja myöhempiin lisäpöytäkirjoihin. Näiden säädöstekstien on katsottava EY 310 artiklan nojalla olevan yhteisön johdetun oikeuden säädöksiä. Kantaja väittää myös, että yhteisö ei ole noudattanut sitoumustaan antaa Turkille 2,5 miljardin euron suuruinen rahoitustuki; tämä sitoumus oli tehty EY–Turkki-assosiaationeuvoston istunnossa, jonka tuloksena päätös N:o 1/95 tehtiin, ja se liitettiin tähän päätökseen yksipuolisena julistuksena. Kantaja vetoaa lopuksi Euroopan ja Välimeren alueen yhteistyön yhteydessä pitämättä jääneisiin lupauksiin tuesta ja vaikeuksiin avustusten myöntämisessä.
- 23 Kantajalle aiheutuneen vahingon ja yhteisön tekemien virheiden välisen syy-yhteyden osalta kantaja väittää ensinnäkin, että tulliliitolla on ollut kielteinen vaikutus Turkin talouteen kokonaisuudessaan.

- 24 Toiseksi, erityisesti itseään koskevilta osin kantaja väittää tehneensä vuonna 1990 päätöksen investoida kuulalaakereiden tuotantoon, koska yhtäältä kotimaista tuotantoa kannustettiin erityisillä lisämaksuilla ja avustuksilla ja toisaalta suojattiin erityisellä tullitariffilla. Kantaja lisää, että Turkin tasavallan osallistumista tulliliittoon yhteisön kanssa odotettiin tuohon aikaan tapahtuvaksi aikaisintaan kuuden vuoden kuluttua. Sen tuotantoyksikkö käynnisti toimintansa vuonna 1993. Tulliliiton voimaan tulon johdosta 1.1.1996 kaikki verot ja tullit sekä muut kuulalaakereiden ja koteloiden maahantuontiin kohdistuvat maksut poistettiin. Yhteisön jäsenvaltioista peräisin olevat korkealuokkaiset tuontituotteet ja Kaukoidän maista peräisin olevat edulliset ja huonolaatuiset tuotteet ovat siten vallanneet Turkin markkinat. Näin ollen kantajan kuulalaakereita valmistavalle tuotantoryhmälle aiheutui vuosien 1996 ja 2003 välisenä aikana tappiota. Lisäksi kantaja väittää, että tullien poistamisen vuoksi 1.1.1996 tulliliitto vaikutti kielteisesti sen kaupallisen ryhmän maahantuontitoimintaan, koska sen myynnit maahantuotujen tavaroiden osalta vähenivät kilpailun kiristymisen vaikutuksesta.
- 25 Kantaja nojautuu kirjanpidolliseen ja taloudelliseen selvitykseen ja väittää kannekirjelmässään, että sille oli aiheutunut arviolta 1 200 000 euron suuruinen vahinko. Vastaajien oikeudenkäyntiväitteisiin vastauksena antamissaan huomautuksissa kantaja vaatii kuitenkin, että ensin mainitut on veloitettava korvaamaan sille 4 578 518 euron suuruinen summa.
- 26 Vastaajat esittävät ensinnäkin kolme oikeudenkäyntiväitettä. Ne väittävät, että kantaja vaatii korvausta väitetystä vahingosta, joka on aiheutunut päätöksestä N:o 1/95, joka ei kuitenkaan ole komission eikä neuvoston toimi, joten tämä päätös ei voi olla vahingonkorvauskanteen perustana. Ne väittävät myös, että kantajan vaatimus on yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan mukaan vanhentunut. Lopuksi ne väittävät, että kannekirjelmä on epätarkka ja ettei se täytä työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan edellytyksiä.

- 27 Toiseksi pääasian osalta vastaajat kiistävät, että yhteisön menettely olisi voinut aiheuttaa kantajan väittämää vahinkoa. Neuvosto kiistää erityisesti väitteet, jotka koskevat Turkille myönnetyn rahoitustuen väitettyä riittämättömyyttä. Komissio toteaa, että se seikka, ettei Turkkia ole otettu mukaan kolmansista maista tuotuihin tavaroihin kohdistuvien tullien alentamiseen tai poistamiseen, ei riko mitään kantajan mainitsemaa määräystä. Joka tapauksessa mikään taloudellinen toimija ei voi vaatia tullirajoja tai muita kaupan esteitä poistettaessa omistusoikeutta sen aikaisemmin suojaamaan osaan markkinoista. Tällaisessa markkinaosuudessa on nimittäin kyse ainoastaan hetkellisestä taloudellisesta asemasta, joka on alttiina olosuhteiden muutoksia koskeville epävarmuustekijöille. Vastaajat katsovat myös, että kannekirjelmässä ei esitetä mitään sellaista seikkaa, joka vahvistaisi väitetyn lainvastaisen menettelyn ja väitetyn vahingon välisen syy-yhteyden olemassaolon. Lopuksi ne kiistävät tämän vahingon.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

Alustavat toteamukset

- 28 Kantajan suullisessa käsittelyssä esittämistä lausumista (ks. edellä 21 kohta) seuraa, että väitteitä, jotka se kirjelmässään perustaa päätöksen N:o 1/95 tai komission tai neuvoston toimen väitettyyn lainvastaisuuteen, ei ole syytä ottaa huomioon.
- 29 Näin ollen ei myöskään ole syytä tutkia oikeudenkäyntiväitettä, jonka vastaajat ovat tämän päätöksen luonteen perusteella esittäneet.

- 30 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiana on lisäksi arvioida, voidaanko kanteen hylkäämistä aineellisin perustein vastaajien esittämistä oikeudenkäyntiväitteistä lausumatta pitää oikeutettuna hyvän oikeudenkäytön perusteella (asia C-23/00 P, neuvosto v. Boehringer, tuomio 26.2.2002, Kok. 2002, s. I-1873, 52 kohta). Asiassa ilmenneet seikat huomioon ottaen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kanteen vanhentumiseen perustuvasta prosessinedellytyksestä ei ole syytä lausua.
- 31 Lopuksi on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 21 artiklan mukaan, jota saman perussäännön 53 artiklan ensimmäisen kohdan ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla sovelletaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, kanteessa on mainittava riidan kohde ja yhteenveto seikoista, joihin kanne perustuu. Tämän maininnan on oltava riittävän selvä ja täsmällinen, jotta vastaaja voi valmistautua esittämään puolustuksensa ja jotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi tarvittaessa antaa asiassa ratkaisun ilman täydentäviä tietoja. Jotta oikeusvarmuuden ja hyvän oikeudenkäytön vaatimusten toteutuminen taattaisiin, kanne voidaan ottaa tutkittavaksi vain, jos olennaiset tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin kanne perustuu, käyvät ainakin yhteenvedonomaaisesti mutta samalla johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi ilmi itse kannekirjelmästä (ks. asia T-195/95, Guérin automobiles v. komissio, tuomio 6.5.1997, Kok. 1997, s. II-679, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksiin).
- 32 Jotta nämä edellytykset täyttyisivät, kannekirjelmästä, jossa vaaditaan yhteisön toimielimen aiheuttamiksi väitettyjen vahinkojen korvaamista, on ilmentävä seikat, joiden perusteella kantajan riitauttama toimielimen menettely voidaan yksilöidä, syyt, joiden nojalla kantaja katsoo, että tämän menettelyn ja aiheutetuksi väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys, ja tämän vahingon laatu ja sen laajuus (ks. asia T-19/01, Chiquita Brands ym. v. komissio, tuomio 3.2.2005, Kok. 2005, s. II-315, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksiin).
- 33 Edellä olevasta 22 kohdasta ja sitä seuraavista kohdista kuitenkin seuraa, että kantajan hänen oikeudenkäyntikirjelmässään esittämiensä väitteiden runsaus ja tapa, jolla ne on esitetty, estävät sen, että kanne olisi kokonaisuudessaan jätettävä tutkimatta.

Vastuun syntymistä koskevat edellytykset

34 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että EY 288 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettu yhteisön sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu voi syntyä vain, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: toimielinten moitittu toiminta on lainvastaista, vahinko on todella syntynyt ja väitetyn toiminnan ja aiheutuneen vahingon välillä on syy-yhteys (asia 26/81, *Oleifici Mediterranei v. ETY*, tuomio 29.9.1982, Kok. 1982, s. 3057, 16 kohta; asia T-175/94, *International Procurement Services v. komissio*, tuomio 11.7.1996, Kok. 1996, s. II-729, 44 kohta ja asia T-283/02, *EnBW Kernkraft v. komissio*, tuomio 16.3.2005, Kok. 2005, s. II-913, 84 kohta).

– Vastaajien toiminnan väitetty lainvastaisuus

35 Edellä luetelluista edellytyksistä ensimmäisen osalta vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on näytettävä toteen sellaisen oikeussäännön riittävän ilmeinen rikkominen, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille (yhdistetyt asiat C-46/93 ja C-48/93, *Brasserie du Pêcheur ja Factortame*, tuomio 5.3.1996, Kok. 1996, s. I-1029, 51 kohta; asia C-352/98 P, *Bergaderm ja Goupil v. komissio*, tuomio 4.7.2000, Kok. 2000, s. I-5291, 42 kohta; asia C-312/00 P, *komissio v. Camar ja Tico*, tuomio 10.12.2002, Kok. 2002, s. I-11355, 53 kohta; asia C-472/00 P, *komissio v. Fresh Marine*, tuomio 10.7.2003, Kok. 2003, s. I-7541, 25 kohta ja edellä 34 kohdassa mainittu asia *EnBW Kernkraft v. komissio*, tuomion 87 kohta).

36 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Yedaş Tarim väittää, että yhteisön myöntämän rahoitustuen riittämättömyydellä ja sen laiminlyönneillä sivuutetaan ensinnäkin Ankaran sopimuksen 2 artiklan 1 kohta, 3 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta ja 6 artikla, toiseksi rahoituspöytäkirjat, kolmanneksi vuoden 1970 lisäpöytäkirja, neljänneksi päätöksen N:o 1/95 tekemisen yhteydessä yhteisön antama sitoumus maksaa Turkille 2,5 miljardia euroa ja viidenneksi Euroopan ja Välimeren alueen yhteistyön yhteydessä tehdyt muut tukea koskevat lupaukset.

- 37 On todettava, että Ankaran sopimus ja edellä mainitut pöytäkirjat ovat yhteisön ja jäsenvaltioiden kolmannen maan kanssa tekemiä kansainvälisiä sopimuksia.
- 38 EY 300 artiklan 7 kohdan mukaan tällaiset sopimukset sitovat yhteisön toimielimiä ja jäsenvaltioita. Niiden määräykset muodostavat siten niiden voimaantulosta lähtien erottamattoman osan yhteisön oikeusjärjestystä (asia 181/73, Haegeman, tuomio 30.4.1974, Kok. 1974, s. 449, Kok. Ep. II, s. 283, 5 kohta ja asia 12/86, Demirel, tuomio 30.9.1987, Kok. 1987, s. 3719, Kok. Ep. IX, s. 177, 7 kohta). Näiden sopimusten oikeusvaikutuksia yhteisön oikeusjärjestyksessä ei kuitenkaan voida määrittellä ottamatta huomioon kyseisten määräysten kansainvälistä alkuperää (asia 104/81, Kupferberg, tuomio 26.10.1982, Kok. 1982, s. 3641, Kok. Ep. VI, s. 555, 17 kohta).
- 39 Erityisesti sen ratkaisemiseksi, voiko kantaja vedota tiettyihin edellä mainittujen sopimusten määräyksiin toimielinten moititun menettelyn lainvastaisuuden osoittamiseksi, on tutkittava, voidaanko näiden määräysten katsoa olevan välittömästi sovellettavia. Tältä osin edellä mainitussa asiassa Demirel annetun tuomion 14 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että yhteisön ja kolmansien maiden välillä tehdyssä sopimuksessa olevan määräyksen on katsottava olevan välittömästi sovellettavissa silloin, kun se sanamuotonsa sekä sopimuksen tavoitteiden ja luonteen huomioon ottaen sisältää selvän ja täsmällisen velvoitteen, joka ei täyttämisenä ja vaikutustensa syntymisen osalta edellytä myöhempien toimenpiteiden toteuttamista.
- 40 Yhteisöjen tuomioistuin on jatkanut tältä osin edellä mainitussa asiassa Demirel annetun tuomion 16 kohdassa seuraavasti: "[Ankaran s]opimukselle on sen rakenteen ja sisällön osalta luonteensa puolesta se, että siinä yleisellä tavalla asetetaan assosioinnin tavoitteet ja määrittellään suuntaviivat näiden tavoitteiden toteuttamiseksi ilman, että siinä itsessään säädetään täsmällisiä sääntöjä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Yksityiskohtaisista säännöistä määrätään ainoastaan tiettyjen erityisten kysymysten osalta sopimuksen liitteenä olevat pöytäkirjat korvanneessa lisäpöytäkirjassa."

- 41 Näin ollen, kun otetaan huomioon Ankaran sopimuksen luonne ja rakenne, se ei lähtökohtaisesti kuulu niihin normeihin, joihin nähden ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien valvoo yhteisön toimielinten toimien lainmukaisuutta.
- 42 Erityisesti mainitun sopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa määrätään yleisesti Ankaran sopimuksen tarkoituksesta, jossa on kyse kaupallisten ja taloudellisten suhteiden vahvistamisesta Turkin ja yhteisön välillä. Siinä mainitaan myös kaksi yleistä suuntaviivaa eli vahvistamisen jatkuvuus ja tasapainoisuus sekä Turkin talouden nopeutuvan kehityksen ja Turkin kansan työllisyyden ja elinolojen kohentamisen huomioon ottaminen. Tästä seuraa, että kyseinen määräys on luonteeltaan ohjelmallinen. Se ei ole riittävän täsmällinen ja ehdoton vaan edellyttää välttämättä täyttämisenä ja vaikutustensa syntymisen osalta myöhempien toimien toteuttamista, mikä sulkee pois sen, että sillä voitaisiin suoraan määrätä kantajan asemasta. Lisäksi sillä ei ole tarkoitus antaa oikeuksia yksityisille oikeussubjekteille.
- 43 Sama pätee Ankaran sopimuksen 3 artiklan 1 kohtaan, jonka ensimmäisessä alakohdassa ilmaistaan yleisesti Turkin ja yhteisön välistä assosiaatiota koskevan valmisteluvaiheen tarkoitus. Niinpä Ankaran sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa viitataan sopimuksen liitteinä oleviin pöytäkirjoihin tämän vaiheen soveltamista koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen määrittämiseksi. Lisäksi tämä vaihe merkitsi ainoastaan ensimmäistä sopimuksella määrätystä kolmesta vaiheesta, ja tämä ensimmäinen vaihe päättyi vuoden 1970 lisäpöytäkirjan tullessa voimaan.
- 44 Sama johtopäätös pätee myös mainitun sopimuksen 6 artiklaan, joka on toimielintä koskeva määräys ja jolla perustetaan assosiaationeuvosto.
- 45 Lisäksi kantaja vetoaa Ankaran sopimuksen liitteenä olevaan rahoituspöytäkirjaan täsmentämättä sitä, mitä määräyksiä ei ole noudatettu. Jotta lainvastaisuusväite voidaan ottaa tutkittavaksi työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuihin edellytyksiin, siinä on yksilöitävä lainvastainen menettely. Tätä

velvollisuutta vahvistaa nyt käsiteltävänä olevassa asiassa se, että välitöntä sovellettavuutta ei arvioida yleisesti, vaan se edellyttää jokaisessa tapauksessa vedottujen määräysten luonteen, rakenteen ja sanamuodon tutkimista (asia 41/74, Van Duyn, tuomio 4.12.1974, Kok. 1974, s. 1337, Kok. Ep. II, s. 395, 12 kohta). Tästä seuraa, että täsmällisen maininnan puuttuessa siitä, mitä määräystä on rikottu, väitettä, jonka kantaja perustaa edellä mainittuun rahoituspöytäkirjaan, ei voida ottaa tutkittavaksi. Yedaş Tarim viittaa myös muihin rahoituspöytäkirjoihin. Kuitenkin, ja vaikka oletettaisiin, että se viittaa siten 23.11.1970 ja 12.5.1977 päivättyihin rahoituspöytäkirjoihin, sama johtopäätös pätee myös niiden osalta. Joka tapauksessa kantaja on suullisessa käsittelyssä ilmoittanut, että mistään sen kyseisten pöytäkirjojen yhteydessä esittämästä investointihankkeesta ei ollut kieltäydytty, minkä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on merkinnyt suullisen käsittelyn pöytäkirjaan.

46 Kantaja katsoo vielä, että yhteisö ei ole noudattanut sen yksipuolisen julistuksen ehtoja, joilla se sitoutui päätöstä N:o 1/95 tehtäessä myöntämään Turkille 2,5 miljardin euron suuruisen rahoitustuen. Tällainen julistus ei kuitenkaan näy niiden yhteisön julistusten joukossa, jotka on liitetty päätökseen N:o 1/95. Näin ollen Yedaş Tarimin väite ei ole riittävän täsmällinen, jotta se voitaisiin ottaa tutkittavaksi työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuihin edellytyksiin täyttävänä. Kantaja ei myöskään osoita, että kyseisellä julistuksella olisi oikeudellista vaikutusta. Lisäksi juuri kannekirjelmän sanamuodon mukaan kyseinen avustus piti myöntää Turkin valtiolle, joten sillä ei luotu oikeuksia yksityisille oikeussubjekteille.

47 Kantaja mainitsee myös tukia koskevien lupausen pitämättä jättämisen erityisen toimintaohjelman, makrotaloudellisen avun ja hallinnollisen yhteistyön rahaston yhteydessä. Sen väitteet eivät kuitenkaan ole riittävän täsmällisiä ensiksi moititun menettelyn yksilöimiseksi varmasti ja toiseksi sen mahdollisesti virheellisen luonteen arvioimiseksi. Missään tapauksessa kantaja ei osoita, millä perusteella yksityiset oikeussubjektit saavat oikeuksia näistä lupauksista.

- 48 Lopuksi kantaja viittaa vaikeuksiin ja ongelmiin, joita syntyi Euroopan ja Välimeren alueen välisen yhteistyön yhteydessä. Se ei kuitenkaan esitä mitään näiden väitteiden tueksi eikä ilmaise, miltä osin ne osoittavat vastaajien virheellistä menettelyä.
- 49 Lopuksi Yedaş Tarim perustaa kanteensa myös vuoden 1970 lisäpöytäkirjaan ja erityisesti siihen seikkaan, että pöytäkirjassa pyritään osapuolten välisiin ”vastavuoroisiin ja tasapainoisiin velvollisuuksiin”. Tämä edellytys ilmaistaan kuitenkin ainoastaan mainitun pöytäkirjan johdanto-osassa, eikä sillä siten ole omaa oikeudellista merkitystä. Edellytys käy kuitenkin ilmi pääasiassa Ankaran sopimuksen 2 artiklan 1 kohdasta. Kyseisen määräyksen ohjelmallinen luonne ja tämän johdosta välittömän sovellettavuuden puuttuminen on kuitenkin todettu edellä 42 kohdassa.
- 50 Edellä esitetyistä päätelmistä riippumatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että yhteisön viaksi ei voida lukea Turkille myönnetyn rahoitustuen väitettyä riittämättömyyttä, koska kantajan mukaan tämä riittämättömyys johtuu jäsenvaltion vastustuksesta.
- 51 Sen kantajan moitteen osalta, jonka mukaan yhteisö ei ollut haastanut kyseistä jäsenvaltiota oikeuteen kantansa määrittelystä, on syytä muistuttaa, että vaikka oletettaisiinkin, että tässä kannan määrittelyssä voitaisiin katsoa perustamissopimuksen nojalla olevan kyse kyseisen jäsenvaltion jäsenyysselvoitteiden noudattamatta jättämisestä, komissiolla ei ollut velvollisuutta aloittaa EY 226 artiklan mukaista jäsenyysselvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevaa menettelyä. Siten siinä, ettei komissio aloittanut tällaista menettelyä, ei missään tapauksessa ole kyse lainvastaisesta toiminnasta, joten se ei johda yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun syntymiseen (ks. asia T-202/02, Makedoniko Metro ja Michaniki AE v. komissio, määräys 14.1.2004, Kok. 2004, s. II-181, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 52 Kantaja antaa edelleen ymmärtää, että sille on aiheutunut vahinkoa sellaisten sopimusten johdosta, jotka yhteisö on tehnyt kolmansien maiden kanssa. Yhtäältä siltä osin kuin se on suullisessa käsittelyssä täsmentänyt (ks. edellä 21 kohta), ettei se riitauttanut yhteisön virallisia toimia, ja toisaalta siltä osin kuin se ei edelleenkään ole hyväksynyt näitä sopimuksia, on katsottava joko, että se on omaksunut ristiriitaisen kannan, josta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi lausua, tai, että se moittii yhteisöä siitä, ettei tämä ole kyseisten sopimusten tekemisessä riittävästi ottanut huomioon Turkin valtion etuja. Viimeksi mainitun tapauksen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kannekirjelmä ei ole täsmällinen, ja toteaa, että kantaja ei osoita sellaisia yhteisön riittämättömiä toimia, jotka olisivat todella vaikuttaneet sen toimintaan. Jotta kannekirjelmä, jolla vaaditaan yhteisön toimielimen aiheuttaman vahingon korvaamista, täyttäisi työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan vaatimukset, sellaisena kuin tätä säännöstä on tulkittu edellä 32 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä, siihen on sisällyttävä ne seikat, joiden perusteella voidaan yksilöidä se kyseessä olevan toimielimen menettely, jota kantaja moittii. Tästä seuraa, että nyt käsiteltävänä olevaa väitettä ei voida ottaa tutkittavaksi.
- 53 Sama epäjohtonmukaisuus tai epätarkkuus vaivaa väitettä, josta muistutettiin suullisessa käsittelyssä ja jonka mukaan Turkki olisi jätetty yhteistä kauppapoliittikkaa koskevien keskusteluiden ulkopuolelle erityisesti välittömästi tulliliittoon liittyvillä aloilla. Tutkittavaksi ottamisen kannalta ainoastaan arvostelu, jonka mukaan Turkki jätettiin sivuun EY 133 artiklan nojalla perustetusta erityiskomiteasta, on ilmaistu riittävän selvästi. Jos oletetaan, että tämä viimeksi mainittu arvostelu on tulkittava moitteeksi laiminlyönnistä kutsua Turkki mukaan kyseiseen komiteaan, on huomautettava, että tällainen Turkin osallistuminen kyseiseen komiteaan ei ole yhteydessä kantajalla olevaan oikeuteen.
- 54 Kantaja väittää lopuksi, että komissio on jättänyt täyttämättä tehtävänsä antaa Turkille tarvittavia neuvoja ja valvoa sitä tapaa, jolla tulliliittoa sovelletaan, jotta se voi vastustaa menettelytapoja, jotka estävät terveen kilpailun kehittämisen. Kuitenkin myös tämä väite on liian epätarkka vahingonkorvauskanteen perusteeksi. Kantaja palauttaa siinä mieleen ainoastaan joukon yhteisön menettelyjä eri talouden aloilla, mutta sen selvitys ei nojaudu yhteenkään täsmälliseen sen toimintaan yhteydessä olevaan tosiseikkaan.

- 55 Edelleen moititun menettelyn lainvastaisuutta koskevan edellytyksen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa lopuksi, että ellei harkintavalta ole olennaisesti vähentynyt tai jopa olematon, vaatimus, jonka mukaan oikeussäännön rikkomisen täytyy olla riittävän ilmeinen, täyttyy ainoastaan yhteisön asianomaisen toimielimen ylittäessä ilmeisesti ja vakavasti sen harkintavallalle asetetut rajat (edellä 35 kohdassa mainittu asia komissio v. Camar ja Tico, tuomion 54 kohta; yhdistetyt asiat T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ja T-225/99, Comafrika ja Dole Fresh Fruit Europe v. komissio, tuomio 12.7.2001, Kok. 2001, s. II-1975, 134 kohta ja edellä 87 kohdassa mainittu asia EnBW Kernkraft v. komissio, tuomion 87 kohta).
- 56 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kantaja ei ole osoittanut, että yhteisö olisi ylittänyt sille rahoitustukien myöntämisessä kuuluvan laajan harkintavallan rajat. Tällä näytöllä on sitäkin vähäisempi merkitys, kun Yedaş Tarim on itse myöntänyt, että yhteisö oli myöntänyt Turkille erilaisia avustuksia ja kun neuvosto on muistuttanut tietystä joukosta Turkin hyväksi olemassa olevia rahoitusvälineitä. Ei ole liioin osoitettu, että yhteisö olisi ylittänyt mainitut rajat, kun se teki sopimukset kolmansien maiden kanssa jättämällä ottamatta Turkia mukaan politiikkojen määrittelyyn tai arviointiin siitä, mitä tulliliitto ja kilpailun kehittäminen edellyttävät.

– Syy-yhteys

- 57 Edellä 34 kohdassa tarkoitetun kolmannen edellytyksen osalta oikeuskäytännöstä seuraa, että yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun syntyminen edellyttää, että vahingonkorvausta vaativa osoittaa muun muassa, että virheellisen toiminnan ja väitetyt vahingon välillä on välitön syy-yhteys (edellä 35 kohdassa mainittu asia Brasserie du Pêcheur ja Factortame, tuomion 51 kohta; edellä 35 kohdassa mainittu asia Bergaderm ja Goupil v. komissio, tuomion 41 ja 42 kohta ja edellä 35 kohdassa mainittu asia komissio v. Camar ja Tico, tuomion 53 kohta). Lisäksi kantajan on esittävä näyttö tällaisesta välittömästä yhteydestä (asia T-168/94, Blackspur ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 18.9.1995, Kok. 1995, s. II-2627, 40 kohta ja asia T-146/01, DLD Trading v. neuvosto, tuomio 17.12.2003, Kok. 2003, s. II-6005, 73 kohta).

- 58 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa väitetty makrotaloudellinen epätasapaino, joka johtuu Turkin valtiolle tulliliiton yhteydessä myönnetyn rahoitustuen riittämättömyydestä, ei voi olla osoituksena tällaisesta välittömästä syy-yhteydestä tämän riittämättömyyden ja kantajan yksilöllisen tilanteen välillä. Kantaja ei liioin osoita välitöntä syy-yhteyttä yhtäältä väittämiensä tappioiden ja toisaalta sen välillä, että yhteisö laiminlöi ottaa Turkin mukaan keskusteluihin, jotka koskivat tulliliittoon yhteydessä olevilla aloilla toteutettavia toimenpiteitä, että yhteisö ei mahdollisesti toiminut neuvonantajana ja että sen kilpailun valvonnassa väitetään olleen puutteita. Samoin selityksillä, joita kantaja esittää käsin valmistettujen mattojen alaa, televisiovastaanotinten ventialaa, maataloutta ja erityisesti viikunoiden ja hassel- ja pistaasipähkinöiden alaa sekä tekstiili- ja vaatetusalaa koskevilta osin, ei näytä olevan välitöntä suhdetta sen yhtiön toimialaan nähden (ks. edellä 11 kohta).
- 59 Se, että tulliliiton voimaantulo tapahtui sattumalta samoihin aikoihin kantajan voittojen pienenemisen kanssa, ei myöskään riitä osoittamaan välitöntä suhdetta moitittujen tosiseikkojen ja väitetyn vahingon välillä. Muilla ratkaisevilla tekijöillä, kuten Turkin markkinoiden rakenteella, Yedaş Tarimin kilpailijoiden sopeutumisella asianomaisille eri markkinoille, maan valuutan heilahduksilla ja Turkin tekemillä muilla kauppasopimuksilla, saattoi nimittäin olla vaikutuksensa voittojen pienenemiseen.
- 60 Kantaja väittää lisäksi, että vaikeudet sen kuulalaakereiden tuotantoyksikössä ovat siinä määrin vakavia, että yksin sen kuulalaakereiden, koteloiden ja hihnojen tuontiyksikön tulokset suojaavat sitä toiminnan lakkauttamiselta. Kantaja ilmoittaa käynnistäneensä kuulalaakereiden valmistuksen vuonna 1993 luottaen tullirajojen suojan ja julkisten tukien säilymiseen, vaikka tulliliiton luominen oli ollut ennakoitavissa 12.9.1963 lähtien, jolloin Ankaran sopimus allekirjoitettiin. Lisäksi vuoden 1970 lisäpöytäkirjassa oli vahvistettu aikataulu niille toimille, joihin ryhdyttäisiin 22 vuoden pituisen siirtymäkauden kuluessa ennen tulliliiton voimaantuloa. Huolimatta viivyttelystä, joka edelsi siirtymistä tähän viimeksi mainittuun vaiheeseen, kantajan tuotantoyksikön vaikeudet johtuivat siten siitä riskistä, jonka se katsoi voivansa ottaa laskemalla sen tilanteen säilymisen varaan,

jonka Turkki itse toivoi edistyvän. Tämän tehdessään kantaja on itse aiheuttanut vahinkonsa, mikä katkaisee siten syy-yhteyden virheellisen toiminnan ja mainitun vahingon välillä.

- 61 Edellä olevasta seuraa, että nyt käsiteltävänä olevassa asiassa moititun menettelyn ja väitetyn vahingon välillä ei ole syy-yhteyttä.

Johtopäätökset

- 62 Oikeuskäytännön mukaan silloin, kun yksi näistä edellä 34 kohdassa luetelluista yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun edellytyksistä jää täyttymättä, kanne on kokonaisuudessaan hylättävä, eikä ole tarpeen tutkia mainitun vastuun syntymisen muita edellytyksiä (asia C-146/91, KYDEP v. neuvosto ja komissio, tuomio 15.9.1994, Kok. 1994, s. I-4199, 81 kohta; asia T-170/00, Förde-Reederei v. neuvosto ja komissio, tuomio 20.2.2002, Kok. 2002, s. II-515, 37 kohta; asia T-273/01, Innova Privat-Akademie v. komissio, tuomio 19.3.2003, Kok. 2003, s. II-1093, 23 kohta ja edellä 34 kohdassa mainittu asia EnBW Kernkraft v. komissio, tuomion 85 kohta). Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on osoitettu, että kannekirjelmä ei täytä kahta edellä mainittua edellytystä.
- 63 Tästä seuraa, että nyt käsiteltävänä oleva kanne on hylättävä ilman, että on tarpeen lausua vastaajien yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 46 artiklaan perustamasta oikeudenkäyntiväitteestä tai että on tarpeen määrätä kantajan pyytämistä asian selvittämistoimista.

Oikeudenkäyntikulut

- ⁶⁴ Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja vastaajat ovat vaatineet oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantaja on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Kanne hylätään.**
- 2) **Kantaja veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Vilaras

Dehousse

Šváby

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä maaliskuuta 2006.

E. Coulon

M. Vilaras

kirjaaja

jaoston puheenjohtaja